

CZERW (49) *sb m i f*

m (27), *f* (1), *m a. f* (21); *m : f* *Mącz* (1 : 1).

czerw (34), **czyrw** (15); *czerw* *Murm*, *Mymer*¹ (5), *Mymer*² (6), *LubPs* (2), *KrowObr*, *Mącz* (6), *OrzQuin*, *BielSpr*, *BudBib*, *ModrzBaz*, *KlonŻal* (3), *Calep*; *czyrw* *BartBydg* (4), *Leop*, *BielKron*, *RejAp*, *RejZwierc* (2); *czerw : czyrw* *FalZioł* (2 : 2), *RejPos* (3 : 4).

w *miękkie*. ◇ *czerw* *Mącz* (6), *czérw* (4) *OrzQuin* (*Cn e* *pochylone*); *czerw-* z *tekstów* nie oznaczających *é*.

sg N *czerw* (36). ◇ *D* *czerwiowi* (2). ◇ *A* *czyrwia* (2). ◇ *I* *czerwi(e)m* (1) *BielSpr*, *czerwim* (1) *LubPs*. ◇ *pl N* *czerwi(e)* (5). ◇ *A* *czerwi(e)* (2).

Sł stp, *Cn* *notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Drobne stworzenie (najczęściej owad), robak (przeważnie taki, którego uznawano za szkodnika); vermis Mymer*¹, *BartBydg*, *Mymer*², *Cn*; *tinea Cn* (42) : *Mymer*¹ 28v; *BartBydg* 168; to ziele na proch obwinąć w bawełnę á przyłożyć na bolący ząb/ boleść oddala/ A kiedy go w nozdrze włożył/ Czyrwia kthory bywa w zębie vmorzył *FalZioł* I 71b; Piwo białe czyfste vkifiałe/ z flodu dobrego/ czyfste ziarna, á nie zaprzalego/ á w ktoremby sie czerwie nie rodziły *FalZioł* V 64v, I 114a; *Mymer*² 28; A íprawił też bog czyrwiá [*Et paravit Deus vermem*] o fwitaniu na záutrz *Leop Ion* 4/7; Iz nie boycie sie potępy ludzkiej á wymyłow ich/ ábowiem ty iáko ftará szátę czyrw zniščzy/ á iáko wełnę mol pogryzie ie *RejPos* 30; Gdyż slyzył od Ezáialzá/ iz pościel twoiá czyrw/ á przyodzianie twoie robacy. *RejPos* 164v, 201, 228, 264, 264v, 317; Abowiem wiemy y widzimy iz czas náłz bárzo krotki iest a źdrzeiemy iáko iábłká słodkie ná drzewie/ áno iedny głodzą ofy/ drugie czyrw gryzie *RejZwierc* 115; *BudBib Iob* 21/26; Czerwie ktore ciáło wołu robotnego toczą/ W płowe sie skrzydłá obłoczą. *KlonŻal* C2v, C3, C3v.

Zestawienie: »mięśny czerw« (2): *Terma*. [...] *Mieśny czerw Mymer*¹ 28v; *Mymer*² 28.

W przen (1) : Także też nam przychodzi/ y ofy nas y czyrwie rozmáici gryzą *RejZwierc* 115.

a. *Apis mellifica L. (Rost); larwa pszczoły; fucus Murm, Mymer*², *Calep, Cn; apis imperfecta Murm, BartBydg, Cn; cephen, fur, pecus ignarum apum, serotinus fetus Cn* (4) : *Fucus apis imperfecta*, [...] *Czerw. Murm* 97; *apis imperfecta, czyrw BartBydg* 61b; *Mymer*² 27v; *Calep* 438b.

b. *Anobium pertinax L. (Rost); kołatek, owad, którego larwy żerują na drewnie; teredo Mymer*¹, *BartBydg, Mymer*², *Cn; termes BartBydg, Cn; cossus, galba, pityocampe Mącz; dices, rauca, thrips, tinea Cn* (10) : *Galba* *Mály Robaczek* w potrawie sie rodzący yáko w tłutich serzech/ też czerw w drzewie. *Mącz* 141d, 32d; to coby ná żywe Obrázy nákládać mieli/ [...] to nákládáią ná martwe pniaki/ ná kije/ ná deski ku nitzemu niepożythetne/ kthore tzerw ie. *KrowObr* 117; która wrodzona opinia/ wlyftekę myśl dobrą w człowieku z korzeniá tak pfluie/ iáko czérw drzewo pfluie z korzeniá go tocząc. *OrzQuin S; ModrzBaz* 65.

Zestawienie: »drzewiany (a. drzewny) czerw« (4): *Mymer*¹ 28v; *Teredo, te[r]mus, te[r]mes, vermis in ligno nascens et illud rodens, drzewiany czyrw; teredo, drzewotocz BartBydg* 157; *Mymer*² 28; *Cossus, Próchno/ Robáctwo* ktore w drzewiech miedzy korą á miedzy drzewem roście/ *Drzewny czerw. Mącz* 66d.

Szereg: »czyrw albo robacy« (1): A my thu więc nędznicy iáko czyrw albo robacy kiedy drzewo gryzą chcemy szácować a rozmirzác rozumy lwemi spráwy álbó opátrznósci dziwne Páná tego. *RejAp* 51v.

c. *Calandra granaria* L. (Rost: żytny robak); *wólek zbożowy*; *curculio Mymer*¹, *Mymer*² (2) :

Zestawienie: »żytny czerw« (2): *Cuculio* [!] [...]. *Zytny czerw. Mymer*¹ 27v; *Mymer*² 27.

d. *Galleria mellonella* L. (Rost: woskowy robak); *acar Mymer*¹, *BartBydg, Mymer*² (3) :

Zestawienie: »woskowy czerw« (3): *Acer. [...]* woskowy cyerw *Mymer*¹ 27v; *BartBydg* 3b; *Mymer*² 27.

e. *Bombyx mori* L. (Rost: jedwabny robak); *jedwabnik (tu: jego larwa)* (1) : Ná tymże też wyfpie w Syciliey miáfto známienite ftáre Meláná w ktorym iedwabie spráwuia przez czyrwie robaki/ máiać dofyć drzewá (zowá *Morus*) z ktorego ci robaçi liściem żywia fie wypufzczáiać z fiebie iedwab iáko páiać czyni páięczyne *BielKron* 276v.

2. *Robaczywienie; choroba roślin, owoców; robigo, roratio, vermiculatio Mącz* (6) : Máćice wfšytki w winnicách y drzewá figowe/ Záráził ye frogim czerwim iż były nyezdrowe *LubPs Yv, Yv marg; Roratio etiam, Czerw* ná winnicách od wielkich á niewczefnych defzczóm [!] czáfu kwitnienia. *Mącz* 358c; *Vermiculatio, Robaczywienie/ szkoda zwłafzczá* ták w nafieniu yáko y w drzewiech roftácych/ czerw. *Mącz* 485a.

Zestawienie: »czerw żytna« (1): *Robigo, Rdza* ná życie/ to yeft/ śnieć czerw żytna skázá żytna gdy ziołá álbó słoma czerwienie. *Mącz* 357a.

W przeni (1) : to ták przes niedbálość á przes wnétrzne walki Pánów Krześcijánfkich ich tho Złote Iáblko czerwem vpádło z zálością y s szkodá wšzego Krześciánftwá *BielSpr* 57.

3. *bot. Scleranthus annuus* L. (Rost); *ziele* (1) : Lillialis ieft ziele podobne czyrwiowi/ thelko iżz mniefze/ kwiathek ma mały á drobny iakoby pflinkowy *FalZioł* I 77d.

Synonimy. **1.** *robak; a. szczmiel, trąd; b. drzewotocz; 2. robaczywienie.*

Cf **CZERWIEC, CZERWOTOCZYNA**